

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Primum Adversariorum fundamentum evertitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

sed propter naturam voluntatis motu, non inducitur A
necessitas, sed MANET LIBERTAS. Ecce ejus
 dulcedinem & suavitatem, naturæ voluntatis
 humanae accommodatam.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio.
 Cum voluntas creata sit agens physicum simul
 & morale, nec moraliter solum, sed etiam phy-
 sic in suos actus influat, utroque modo petit à
 Deo moveri; moraliter scilicet, per ostensionem
 bonitatis; & physicè, per internam applicatio-
 nem & motionem. Prima motio se tenet ex parte
 objecti, & dicitur intentionalis & metaphorica.
 Secunda se tenet ex parte potentie, & vocatur
 realis & physica. Una convenit Deo in ratione
 finis ultimi: altera ei competit in ratione primi
 principii. Quia ergo decretum prædeterminans B
 utroque modo movere voluntatem, nec unquam
 illam physicè movet & applicat ad aliquem ac-
 tum eliciendum, quin simul illam moraliter
 excitet per ostensionem bonitatis finitæ & limi-
 tate, quæ potest quidem eam invitare & allucere,
 non tamen cogere vel necessitare, accomodatatur
 naturæ & conditioni voluntatis creatæ & conse-
 quenter ejus libertatem non lædit, sed perficit.

Utrumque hoc genus motionis agnoscunt SS.
 Patres in voluntate creata. Nam S. Thomas 1. p.
 quæst. 101. art. 4. ostendit Deum movere volunta-
 tem, non solum per modum objecti, sed etiam INTE-
 RIVS INCLINANDO. Et D. Augustinus inter-
 dum unam motionem explicat, interdum alte-
 ram. Nam de spiritu & litera cap. 34. dicit. *Viso-*
rum suorum agit Deus ut velimus. (Ecce motio-
 nem moralem & metaphoricam) Elib. 1. ad
 Simplic. quæst. 2. *Quis, inquit, audeat dicere de-*
us Deo modum vocandi, quo etiam Esau ad eam si-
dem MENTEM APPLICARET, voluntatemque
comungeret, in qua Jacob justificatus est? Ecce phy-
 sicam motionem, ac internam mentis applica-
 tionem. Utramque etiam eleganter expressit D.
 Bernardus in libro de gratia & libero arbitrio,
 versus finem, his verbis: *Deus voluntatem AP-*
PLICAT OPERI, & opus explicat voluntati.

ARTICVLVS VI.

Convelluntur fundamenta adversæ sententiæ.

Duo sunt præcipua fundamenta quibus Ad-
 versarii ducuntur ad rejicienda decreta
 prædeterminantia, ut libertati contraria. Pri-
 mum est, quia existimant esse de ratione causæ
 libere, ut positis omnibus ad agendum prære-
 quisitis, possit non agere, etiam in sensu com-
 posito, seu cum illis non actionem seu dissentium
 componere: Sed decretum prædeterminans,
 contra Thomistas, est de prærequisitis ad agendum,
 prioritate saltem naturæ, & cum eo non
 potest componi dissentus vel negatio actionis;
 quia cum sit ab intrinseco efficax, non potest
 frustrari suo effectu: Ergo tale decretum actu
 humanorum libertatem destruit.

Secundum fundamentum est huic affine, &
 sumitur ex doctrina Anselmi, docentis omnem
 suppositionem antecedentem, & quæ ex ele-
 ctione seu consensu nostræ voluntatis non des-
 cendit, ejus libertatem destruit: Sed decretum
 prædeterminans est aliqua suppositio antece-
 dens, & quæ non dependet ab electione seu po-
 tentate nostræ voluntatis: Ergo libertatem destruit.
 Hæc sunt præcipua Adversariorum fundamen-
 ta, quæ breviter hic convellenda sunt. Unde sit

Tom. II.

Primum Adversariorum fundamentum evertitur.

Dico ergo primò: non esse de ratione agentis
 liberi, ut positis omnibus naturæ & causalitate
 ad agendum prærequisitis, possit non agere
 in sensu composito, seu cum illis negationem
 actionis componere, sed sufficere quod tunc sit
 potens ad non agendum in sensu diviso, seu quod
 negatio actionis sit tunc absolute possibilis.

Probatur primò conclusio ratione funda-
 mentali. Ea quæ secundum ordinem naturæ tantum
 prærequiruntur ad agendum, sunt simul cum
 actu (prioritas enim naturæ, est solum prioritas
 causalitatis & instantis à quo, non verò prioritas
 temporis & instantis in quo) unde quia quod est,
 quando est, necesse est esse, impossibile est quod
 positis omnibus naturæ prærequisitis in agente
 libero ut operetur, possit non agere in sensu
 composito, seu negationem actionis cum illis
 componere, alias posset non actum cum actu, &
 formam cum ejus negatione conjungere.

Confirmatur: Illa quæ prioritate solum natu-
 ræ & causalitatis operationem antecedunt,
 constituunt agens liberum in ratione principii
 actualis operationis; unde sicut principium ac-
 tuale operationis non potest cum ejus negatione
 componi, ita nec illa quæ prioritate solum
 naturæ operationem agentis liberi antecedunt.

Probatur secundò: Unum ex prærequisitis ut
 Deus operetur ad extra, est æternum decretum
 de illo opere, v.g. de creatione mundi: Sed posi-
 to tali decreto, Deus non potest non agere in
 sensu composito, id est non potest componere
 suum decretum de creatione mundi, cum non
 creatione; quia id implicat, propter ipsius im-
 mutabilitatem; & nihilominus Deus liberrimè
 creavit mundum: Ergo non est necessarium ad
 salvandam libertatem, quod positis omnibus
 naturæ & causalitate ad agendum prærequisitis,
 possit quis non agere in sensu composito.

Respondet Suarez, in libertate divina duo
 concipi signa: unum in quo concipitur Deus in-
 differens ad utrumque; scilicet ad creationem mun-
 di, vel non creationem; & aliud in quo se deter-
 minat ad ejus creationem. Ratione prioris (in-
 quit) Deus dicitur liber, quia potest utrumque; in
 sensu composito, non verò ratione posterioris.

Sed contra primò: Divina decreta non pos-
 sunt in Deo esse vel concipi ut futura, sed solum
 ut præsentia, & egredientia à voluntate divina:
 ut in Tractatu de scientia Dei, contra eundem
 Suarezem fusè ostendimus, & expressè docet D.
 Thomas quæst. 6. de verit. art. 3. ad 10. his verbis:
Actus prædestinationis, cum mensuretur æternitate,
numquam cadit in præteritum, sicut numquam est fu-
turus, sed semper consideratur ut egrediens à volunta-
te per modum libertatis. Ergo non possunt cum
 fundamento in se concipi illa duo signa quæ
 Suarez fingit in libertate Dei.

Secundò, dato & non concesso, quòd illa duo
 signa in libertate Dei distingui possint, tamen
 absurdum est dicere, quòd in secundo signo in
 quo Deus concipitur se determinat, ad creatio-
 nem mundi, & illam decernere, non sit nec con-
 cipiatur ut liber: nam in tali signo Deus eligit
 creationem mundi, ut medium ad manifestan-
 dam suam gloriam & bonitatem. Electio autem
 est proprius actus libertatis.

Addo quòd, nulla potentia amittit propriam &
 spe-

Q 2

specificam perfectionem, pro illo instanti temporis, vel rationis, aut naturæ quo reducitur ad actum secundum; sed potius tunc magis perficitur & actuatur, ut patet in nobis: nam voluntas nostra, dum actu eligit, & se determinat, est perfectiori modo libera, quam dum est constituta in actu primo, & gaudet libertate & indifferentiâ solum potentiâ: Ergo similiter in eo signo in quo actus liber concipitur ut egrediens à voluntate Dei, & divina liberas actu se determinans ad creationem mundi, Deus concipitur perfectiori modo liber, quam in alio signo, in quo juxta Suarezem concipitur ut indifferens ad utrumque.

107 Probatur tertio conclusio argumento ad hominem. In sententia Adversariorum gratia congrua est de prærequisitis ad agendum, & tamen illa non potest componi cum dissensu, vel cum negatione actionis: alioquin falleretur divina præcipientia, quæ prævidit hominē in his occasionibus & circumstantiis infallibiliter consenturum; & eadē gratia simul esset congrua & incongrua, quod implicat: Ergo non est de ratione liberi arbitrii, ut possit omnibus ad agendum prærequisitis, possit non agere in sensu composito, seu negationem actionis cum illis componere.

108 Idem argumentum fieri potest de homine actu operante. Nam in instanti quo loquitur, ipsa locutione meâ jam existente, & reduplicatâ, impossibile est pro tunc actualis negatio locutionis; aliâs duo contradictoria possent esse simul, nimirum locutio & non locutio, & idem posset simul esse & non esse; & tamen pro illo tunc, locutio mea est libera, cum liberè loquar, ut supponimus: Ergo stat libertas locutionis pro aliquo tunc, pro quo tamen non est possibile oppositum, nimirum negatio locutionis; quia ad libertatem locutionis sufficit quod non locutio sit absolute possibilis: Ergo similiter stare poterit libertas amoris v. g. in voluntate ad amandum prædeterminata, quamvis cum tali prædeterminatione non possit conjungi negatio amoris quia ad libertatem amoris sufficit quod non amor sit absolute possibilis.

109 Confirmatur & magis illustratur hæc ratio alio exemplo aptissimo. Dicunt enim Philosophi partem substantialem, v. g. formam, etiam extra totum, esse verè potentem ad componendum: sed in quo quæso sensu? An ne quia extra totum sit possibilis ipsa actualis compositio: hoc sanè implicatorium est, cum actualis compositio, non extra, sed solum intra totum possibilis sit. Solum ergo voluit quod pars extra totum sit verè potens ad componendum, in hoc sensu, quod habeat quidem potentiam ad componendum, etiam in statu quo est extra totum, licet actualis compositio in illo statu nunquâ sit possibilis. Et si queratur quomodo hæc stare possint nempe potentia pro hoc statu, & quod extremum pro eodem statu possibile non sit? Respondetur ratione esse, quia ad hoc ut alicui insit pro aliquo statu seu duratione vera potentia ad aliquid, non requiritur quod illud, etiam pro illo statu seu duratione, sit possibile, sed sufficit quod sit possibile absolute: potentia enim non specificatur ab extremo possibili pro omni statu, sed ab extremo possibili absolute, ut patet manifestè in Deo: ipse namq; adhuc supposito decreto de non creando alio mundo, habet verè potentiam ad creandum alium mundum, quia alius mundus, licet supposito illo decreto possibilis non sit, est tamen possibilis absolute. Sic ergo pars, etiam in statu

A quo est extra totum, habet veram potentiam ad componendum, licet extra totum actualis compositio possibilis non sit, per hoc præcisè quod sit possibilis absolute. Similiter etiam voluntas ad amandum prædeterminata, est verè potens ad non amandum, non quia sub illo statu sit possibilis actualis positio non amoris, seu cum tali prædeterminatione conjungibilis (hoc enim implicat in sententia Thomistarum, quia cum illa sit ab extrinseco efficax, infallibilem habet nexum cum operatione) sed quia etiam, stante prædeterminatione ad amandum, negatio amoris est absolute possibilis.

Respondent Adversarii, negando Consequentiam, & paritatem: quia, inquit, in exemplis adductis de gratia congrua, & actuali locutione, impossibilitas alterius extremi provenit ex aliqua suppositione libera, & libertatis usum includente, vel supponente, ac proinde inducit solum necessitatem & impotentiam consequentem, & secundum quid: suppositio autem decreti prædeterminantis ad amorem, ex qua provenit pro illo tunc impossibilitas negationis amoris, libertatis usum non involvit, sed illum omninò antevertit; Unde sensus compositus ex illa descendens, inducit necessitatem antecedentem, libertati contrariam. Ita Suarez tomo i. de gratia prolog. i. cap. 6. num. 7. ubi inquit: *Distingui potest duplex sensus compositus, unus qui fit ex suppositione preveniente, alius qui ex subsequente; & quando necessitas est in sensu composito priori modo, per talem sensum compositum non salvatur libertas, quia illa suppositio inducit necessitatem simpliciter, & libertati contrariam, juxta doctrinam Anselmi. Quando vero suppositio est consequens, tunc optime accommodatur distinctio sensus compositi & divisi, quia necessitas in tali sensu composito non repugnat libertati.*

Sed hæc responsio & doctrina Adversariorum, facile impugnari potest. In primis enim fallum est quod decretum prædeterminans non involvat usum libertatis; licet enim illum non includat formaliter, includit tamen illum radicaliter, seu eminenter; quia, ut supra dictum est, tale decretum oritur ab efficacia infinita divine voluntatis, quæ, ut docet Augustinus, magis habet suam potestatem voluntates hominum, quam ipsi homines, & quæ in sententia D. Thomæ est prima radix & origo totius contingentie & libertatis creatæ. Si ergo sensus compositus, juxta Suarezem, non tollit libertatem, quando involvat usum liberi arbitrii, manifestum est sententiam compositum ex suppositione prædeterminationis descendente, libertati non magis obesse, quam sensum compositum proveniente a gratia congrua, vel ab ipsa libera operatione voluntatis creatæ: sicut enim in gratia congrua formaliter includitur consensus conditionatus voluntatis nostræ, scientiâ mediâ prævisus: ita & in gratia prædeterminante includitur radicaliter, eminenter, & causaliter; quia talis gratia est quidâ effluxus à primò libero, & à primâ radice libertatis radice procedit; undè licet non sit ut libera ut quod, & formaliter, est tamen libera ut quo, & causaliter; eoque ferè modo quodlibet dicitur vivens ut quo, quia est instrumentum generantis ad vitam communicandam.

Præterea fallum est quod supposito prædeterminationis physica, omninò, seu omnimodis, liberum nostræ voluntatis consentium antevertat, illudque adverbium, omninò, additur.

*deur a Suarez, loco citato, dum sententiam Thomae
 in libris refert, ut aliquo colore possit illam
 non negare. Nam licet illam antecedentem priorita-
 tem naturæ & rationis, non tamen prioritatem du-
 rationis & temporis: suppositio autem liberum
 naturæ voluntatis consentum solâ prioritate na-
 turæ antecedens, libertatem non tollit, sed cau-
 tate antecedens, libertatem non tollit, sed cau-
 tate; nec illam destruit, sed ædificat. Ratio est,
 quia prioritas naturæ est prioritas causalitatis &
 consequens; unde solùm conuenit causæ, respectu
 effectus; vel principio actuali, respectu opera-
 tionis. Sicut ergo causa non destruit aut tollit
 effectum, sed illum causat & perficit; ita & sup-
 positio, solâ prioritate naturæ liberum nostræ
 voluntatis consentum antecedens, libertatem
 non tollit, sed causat, nec eam lædit, sed confer-
 mat. Unde etiam falsum est quod additur à Sua-
 re, omnem scilicet suppositionem anteceden-
 tem destrui libertatem: illa enim quæ accom-
 modatur naturali modo agendi voluntatis, &
 quæ illam movet, & applicat sub indifferentia
 obiectiva iudicii, & relinquendo potestatem ad
 oppositum, solâque prioritate naturæ liberum
 nostræ voluntatis consentum antecedit (qualis
 est in sententia Thomistarum suppositio decreti
 prædeterminantis) libertati creatæ non præju-
 dicat, sed potius illam statuit & causat, & est
 consequens virtualiter aut æquivalenter, ut in-
 fra larus exponemus, impugnando secundum
 fundamentum adversæ sententiæ. Unde sic*

§. II.

Cujusdam Recentioris argumenta solvuntur.
Prædictus Annatus in libro quem pro defen-
 sione scientiæ medicæ edidit, disp. 1. cap. 6. §. 3.
 pluribus argumentis suadere conatur, esse de ra-
 tione liberi agentis, positum omnibus ad agen-
 dum prærequisitis, posse non agere in sensu
 composito, seu negationem actionis cum illis
 conjugere.
Primo sic arguit: Liberum agens, quatenus
 tale est, suppositis ad agendum prærequisitis,
 potest agere in sensu composito: Ergo & non a-
 gere, etiam in sensu composito. Probatur Con-
 sequentia ex communi sensu Auctorum, qui
 cum dicunt illud esse liberum agens, quod po-
 test agere & non agere, utrumque sine dubio eo-
 dem modo usurpant, & eodem modo posse pu-
 tant: Ergo si agens liberum, positum prærequisi-
 tis ad agendum, possit agere in sensu composito,
 poterit etiam eodem modo non agere.
Confirmat hoc argumentum: Quia potentia
 illi liberi agentis, est potentia dominativa, quâ
 dicitur illi optio actionis & non actionis: ut au-
 tem in illo sit perfectum dominium, debet posse
 conjugere non actionem cum illis circumstan-
 tiis cum quibus conjungit actionem, alioquin
 non conjungit ex dominio, sed ex necessitate.
Secundo, Agere agentis liberi, est agens libe-
 rum componere cum prærequisitis ad agendum
 ipsam actionem: Ergo agens liberum posse non
 agere, idem est ac posse absolutè non compone-
 re actionem suam cum prærequisitis ad agendû.
Rursus agens liberum componere suam actionem
 cum prærequisitis ad agendû, ex Didaco, est fa-
 cere ut pro eodem instanti temporis simul sint in
 libero arbitrio, & prærequisita ad actionem, &
 ipsa actio: Atqui agens liberum potest absolutè
 loquendo non componere suam actionem cum
 prærequisitis ad agendum: Ergo absolutè loquẽ-
 do facere potest, ut pro eodem instanti temporis

A sint prærequisita, & non sit actio. Denique pro
 eodem instanti temporis esse prærequisita ad a-
 gendum in libero arbitrio, & non esse actionem,
 est componi non actionem cum prærequisitis ad
 agendum: Sed agens liberum, absolutè loquẽ-
 do, primum potest. Ergo & secundum: Hoc au-
 tem est posse non agere in sensu composito, si-
 gnificant compositionem non actionis cum
 prærequisitis ad agendum: Hoc igitur potest a-
 gens liberum, & quæcunque necessitas impedit
 ne hoc possit, impedit ne sit liberum.
Tertio, Agens liberum debet hoc posse ad
 quod aliquando tenetur: Sed tenetur aliquando
 componere non actionem cum prærequisitis om-
 nibus ad agendum: Ergo debet hoc posse. Ma-
 jor est certa, quia ad impossibile nemo tenetur:
 Minor verò probatur. Quando aliquis peccat,
 tenetur componere negationem peccati cum
 prærequisitis ad agendum, quia componere non
 peccatum cum prærequisitis ad agendum, non
 est aliud quàm facere ut eodem instanti quo
 sunt illa prærequisita, sit etiam non peccatum,
 seu non sit peccatum: Atqui homo tenetur face-
 re ut pro eodem instanti in quo sunt prærequisi-
 ta ad peccandum, non sit peccatum, alioquin
 non peccaret in eodem instanti: Ergo homo te-
 netur componere non peccatum, seu negatio-
 nem peccati, cum prærequisitis ad peccandum.
Quarto, Hoc quod est non agere, positum in
 definitione liberi agentis, alter dicitur in sacris
 litteris & Conciliis, *Renuere, abjicere, dissentire, re-*
stistere. Quibus aperte significatur, esse in potestate
 libera agentis, componere cum prærequisitis
 ad agendum ipsum non agere: quid enim est
 quæto dissentire, nisi dissentium ponere? Est au-
 tem de ratione dissensus, ut ponatur pro eodem
 instanti pro quo quis movetur, & incitatur ad
 consensum: nemo enim dissentire dicitur, ante-
 quam moveatur, neque postquam motus fuit, &
 obtemperavit motioni: Ergo posse dissentire,
 est posse ponere dissentium, pro eo instanti quo
 est motio, atque adeo componere dissentium
 cum motione.
Quinto, Exigimus ab Adversariis, ut distin-
 ctionis alterum membrum exponant, cum vo-
 luntatem quam negant positam ad agendum præ-
 requisitis posse non agere in sensu composito,
 dicunt tamen posse non agere in sensu diviso:
 Quid, inquam, est voluntatem posse non agere
 in sensu diviso? nempe sumendum est opposi-
 tum ejus quod est posse non agere in sensu com-
 posito, distinctionum enim membra debent esse
 opposita. Et quia posse non agere in sensu com-
 posito, est facere posse ut pro eodem instanti
 temporis, simul sint prærequisita, & non actio;
 consequenter posse non agere in sensu diviso,
 non erit aliud quàm facere posse ut pro alio in-
 stanti temporis quo non sunt prærequisita, sit
 non actio. Atque ita definitio liberi agentis ha-
 bebunt hunc sensum; agens liberum est illud quod
 habet potestatem agendi pro tempore quo sunt
 prærequisita ad agendum, & simul habet etiam
 potestatem non agendi, sed pro tempore quo illa
 non erunt. Quasi verò sit ullum agens tam ne-
 cessarium de quo nõ liceat hoc ipsum affirmare;
 videlicet illius potentia agendi, quæ cum prære-
 quisitis ponit actionem, esse etiam potentia non a-
 gendi, pro tempore quo prærequisita deerunt.
Denique, Agens liberum, positum omnibus ad
 agendum prærequisitis, propriè, simpliciter, &
 absolutè dicitur potens ad non agendum: Sed
 non

Q 3 non